

Predplate van Šibenika
na tromjeseč 3 K.
— na godinu 6 K.

Predplata u Šibeniku
sa donosanjem lista u kuću
ednaka je kao i van Šibenika.

Pojedini broj stoji 6 para.

HRVATSKA RIJEČ

IZLAZI SVAKE SUBOTE U ZADRU

Predplate i pisma šalju se
Uredništvu. Ne frankirana se
pisma ne primaju. Rokopisi
se ne vraćaju. Uglassi, pri-
obacena pisma, zahvale itd.
tiskaju se po 20 para redak
— ili po pogodbi. —

Naše školstvo.

Nevoljno stanje velike većine školskih zgrada kao da će još za dugo biti na štetu našim školama, jer ne vidimo, da bi naše učene mogle odoljeti i tuj velikoj potrebi bez ogromnih žrtava. Javne su potrebe u nas još uvijek velike, zahtijevaju troškova, kojima se obćine tek mogu da podlažu, a medj ovima pitanje školskih zgrada izskace kao najvažnije, ali na žalost osudjeno da čeka bolja vremena. Hoće li se do tih boljih vremena ikad doći, to je opet pitanje, jer mi u Dalmaciji, izučeni gorkim iskustvom, izgubismo već svaku vjeru u mogućnost, da bi kod austrijske vlade našli dobra razpoloženja, dobre volje za ovu pokrajinu.

Ako toj vladi nije bilo ni najmanje teško žrtvovati čelu Dalmaciji za dugih dvanaest godina tuđim interesima i nanieti joj ogromne štete od toliko milijuna, kako da ju u obće zamajaju pitanja naše javne koristi, kako da kod nje nastupi dobra volja, da počne i za Dalmaciju stogod raditi i naknadjivati joj stare dugove? Za takovu vladu malenkost je, nezmatnost je, ako škole nemaju pristojnih zgrada, za nju je u obće već i to puno, što imamo kakovih takvih kuća za naše škole.

I školsko nas dakle pitanje utvrđuje u velikom uvjerenju, da nam u današnjim prilikama nema spasa, nema napredka. Kad budemo i na tom polju svoji, gospodari, moći ćemo nadat se dobru i radit za dobro naših škola. Narodno naše njeđinjenje jedini je uvjet procvatu našeg školstva.

Treba nam sada zaviriti u nutarnost naših škola, u njihovo ustrojstvo, u njihove prilike, pod kojima funkcioniraju. Kad bi se u tome pogledu mnogo obilježivali zakonski propisi bilo bi mnogo toga manje požaliti. Ali za naše škole vrijede samo oni zakonski propisi, koji od njih zahtijevaju, da podupnu budu odgovarale svojoj zadaći rada i uspjeha, ali oni, koji podpomažu, koji olakšavaju taj rad i taj uspjeh, ti ostaju jedino na papiru, ne provadaju se ni najmanje, a traži se od učitelja jednako da i bez te pomoći odgovore svemu i izpune svaku.

Uzeti ćemo ponajprvo pitanje školskog pohadjanja. Uza sve propise, inače dobre i valjane, kakovo je to pohadjanje kod većine naših škola? Vrlo slabo. A zašto? Jer se ne odklanjaju oni uzroci kojima je to pripisati, a ne odklanjaju se za to, jer vlada naravski ne će da za to ništa žrtvuje. Kad bismo imali svugdje liepih školskih zgrada, zdravih i prostiranih, imali bismo u njima i više djece. Kad bi se toj djeci primakla sva poukovna sredstva, sva učila u dovoljnoj mjeri, imali bismo u svakoj školi redovitiju i uspješniju pouku, a kad bismo pak imali i više učiteljskih mjesta prema broju učenika, kako je to skroz potrebno, onda bismo imali zajamčen uspjeh u svakom pojedinom školskom razredu. Velimo razredu, a ne odsjeku, jer nam se već to ime u školama nimalo ne sviđa. — A ne sviđa nam se, jer uključuje u sebi onu anomaliju, nastalu samu iz teške potrebe, t. j. da se u jednom te istom razredu nalaze kod nas dva, tri, a često i četiri odsjeka, s kojima učitelj treba posebno da se bavi, jer je gradivo za pojedini odsjek naravski drugačije.

Po toj sistemi došlo se i u nas Dalmaciji do one grдне monstruoznosti, koju nam predstavlja jednorazredna mješovita razdieljena škola. Promislite: u takovoj školi po slovu liepog zakona mogu, dapače moraju da se nadju učenici i učenice od prve do šeste školske godine, a po tome koliko jednih toliko drugih napose može da bude do osamdesetero. Učitelj po tome može u jutro imati osamdeset učenika u tri odsjeka sa 6 školskih godina, a popodne opet toliko učenika jednako podieljenih. Ostavljamo sada svakome, tko tole može shvatiti i prosuditi čieli taj kaos, da reče, je li humano moguće tražiti, da u takovoj školi bude ikakvo uspjeha.

I do ovoga smo došli naravski onem istom pogubnom metodom skrtarenja, koja u obće svakoj ustanovi za naše narodno dobro onemogućuje pravu, valjanu djelatnost. Tako u nas vlada promiče i podpomaže ono, što smjera na dobro naroda.

Ali se je za ovakove vrsti škola našla ipak dosjetka, izlika. Navelo se, da one liepo uspejavu u Njemačkoj, u toj klasičnoj zemlji pedagogije, navelo se, da se na taj način ipak daje elementarna pouka i ondje, gdje bi inače spram obstojećih prilika morala sasvim izostati, kad bi se drugoje postupalo t. j. kad bi se išlo za tim, da se tu urede škole kô u boljim, većim mjestima.

Na tu dosjetku odgovaramo, da bi imala valjda mjesta u svemu drugome, samo ne u pitanju pučke škole. Bolje je u obće ne otvarati školu, nego li je otvoriti i podržavati u takim nesretnim odnosajima. — Što se tiče pak izlike, da takva vrst škole uspeva kod Niemaca, i ako o tome sumnjamo, bit će nam ipak dozvoljeno kazati, da postoji velika, pače golema razlika izmedj naših osobito zagorskih sela i izmedj mjestija, gdje njemački živalj gospoduje. Tamo su sasvim druge prilike, tamo djeca dolaze u školu sasna drugjeja, nego li kod nas, tamo su učitelji bolje vidjeni, bolje nagradjeni, tamo u jednu rječ svo priječe u pomoć pučkoj školi, dočim je ona kod nas kao sirota, osamljena, prepuštena svojoj kobi, osudjena da se bori sa svim mogućim poteškoćama.

U tome baš mi gledamo pravo zlo, što se i u nas hoće da oponaša u svemu njemački primjer, što se i u nas hoće da svede sve na njemački kalup, i što vlada ne vidi, ne razumije, ili ne će da razumije da smo mi sasvim drugjeji u svemu i po svemu od uzora, kojima ona u svakom pravcu hoće da nas kvijerno služi.

Ne ćemo za to začu u meritorno razpravljanje o svim nespretnostima, koje se u mješovitoj jednorazrednoj razdieljenoj pučkoj školi kod nas opažaju. Čitatelju je dovoljno znati, kako su udešene, a da *a priori* osudi svaki njihov obstanak. Ništa manje nije osuditi i druge vrsti naših škola bile te jednorazredne ili viserazredne, gdje ga god ulazi onaj za nas najkô bedasti, toliko pogubni naziv *mješovite*. To je zbilja nekakva mješavina, koja se ne da nikako izjednačiti, nikako konsolidovati i koja će uvijek bit na štetu našem školstvu, dokle god ne izbežne sasvim iz njega.

Učitelji naši na svojim kotarskim i pokrajinskim konferencijama pretresli su dosta puta sva ova pitanja; i pitanje pohadjanja i pitanje razdobljaka pouke i pitanje mješovitih škola i

mnoga druga neizbrojna pitanja, što zasjecaju u dobar razvoj i napredak našeg školstva, a je to sve skupa ostao uvijek na žalost glas vanpućeg u pustinja. Oni se jandici za te konferencije toliko muče, da napišu, da narodu i iztaknu sve, što misle i što po iskustvu znaju, da bi bilo dobro i potrebno učiniti za naše škole, ali sva njihova muka prodje ne samo bez priznanja, za kojim inače i ne granze, ali i bez odaziva, bez praktična uspjeha. — Spominjemo se, da je na posljednjoj pokrajinskoj konferenciji bilo na poslovnom redu i ovo pitanje: „Što pučkoj školi u Dalmaciji smeta da se uspjesho razvije?“ To su pitanje obradila dvojica trojica upravo iscrpljivo, krasno. Pa? Što je to pomoglo? Uza sve one gorke istine, koje su bile iznesene, i koje bi se drugodje bile i te kako odmah uvazile, mi i danas vidimo našu školu u istim, ako ne gorim okolnostima i prilikama, a što je još gore, ne vidimo, kako spomenismo, nigdje i ni otkuda znaka, koji bi nas u pogled toga mogao da utješi.

Ovakvo je s našim pučkim školama. Čovjek bi mislio, da će ipak bit bolje sa školama gradjanskim, Vara se.

O tome ćemo se pozabavit u narednom članku, a onda ćemo se osvrnuti na naše školske knjige i na druge neke pojave, koje znatno utječu u pitanje našeg školstva.

OSVRT

na ovogodišnje kotarske učiteljske skupštine.

Pisac **Dorbić Vieko**.

Uspješni rad tek minulih kotarskih učiteljskih skupština širom Dalmacije, svakomu je očito pokazao koliko je našem učiteljstvu na sreću njegova staleska svijest i kako mu je zbilja do što boljeg i uspješnijeg prosvjetljenja i napretka narodnog. Stotine učitelja i učiteljica iz cijele pokrajine okupljalo se je prošlih praznika u bratske skupštine, da konferiraju, da se prijateljski sastane i dogovori kako će sebi, narodu i školstvu koristiti, pa je cjelokupno naše novinstvo otkrulo jednim oduševljenim glasom, koji je odobravao i hvalio taj rad učiteljstva dalmatinskoga.

Osvrćući se dakle na sve ove lijepe i utješljive glasove, sabrao to lovor lišće rasuto po novinstvu i iz njega skitih ove skroman vijenac, da ga postavim na trjednu ožonjevu i nepravednom obasutu mučenički sjedu glavu onog patnika, koji je najviše narodnom napretku i prosvjetljenju vazda od prvih najžešćih narodnih borba pa do danas doprinio; odlučih se dakle da ga dostojno posadim na dično čelo dalmatinskog nastavnika.

Zadatak kotarskih učiteljskih konferencija već je po sebi znamenit, jer se na njima sabrani učitelji imaju dogovarati i vijeđati o stvarima koje zasjecaju u školstvo, a naročito reći svoju o stalesćim, pedagoško-didaktičnim i u opće prosvjetnim pitanjima.

Premda se dogagja da sve plemenite želje i zgodni zaključci izneseni i prihvaćeni prigodom takovih konferencija, ostaju obično samo na papiru skupštinskih zapisnika, to ipak vidimo, da se naše učiteljsko s oduševljenjem i zanosom pripravlja, zgodno riješava i ozbiljno učestvuje u raspravljanju dnevnih redova, pa time najbolje pobija tvrđnje koje su u javnosti nicalne, da su kotarske učiteljske skupštine savišne. — Ja naprotiv tvrdim da su ove konferencije u toliko suviše, što njihove zaključke pozvani faktori ne ostvaruju, već ostavljaju da budu glas vanpućeg u pustinja. Svako drugo nabacivanje i malovažavanje učiteljskih skupština, nepravedno je i neplemenito, jer su one nužne, da se na njima učiteljsko sastaje, dogovara, krijepi i točija svoje znanje i strukovnu spremu, na nema učitelja ili učiteljice, koji sa skupštine ne ponesu svojoj školici barem koje novo zrnce umjeća, strukovnog znanja i oduševljenja za daljni tegetni rad.

Kotarske su dakle učiteljske skupštine od velike koristi po sami učiteljski stalež, po naše školstvo i po isti narod, a to je najbolje dokazalo tek minulo njihovo obdržanje širom pokrajine.

Osvrnuo li se na dnevne redove pojedinih ovogodišnjih skupština, vidjeti ćemo koliko je tu krasnih tačaka, koje se bave o školskim knjigama, o učevnim predmetima, nastavnim osnovama, pedagoško-spihološkim i didaktičkim temama, aktualnim, gospodarskim, ekonomskim, socijalnim i narodnim pitanjima, te o sijasetu zgodno obranili praktičnih predavanja. — Politički i mnogi crkveni dostojanstvenici, profesori i drugi prijatelji prosvjete prisustvovali su mnogim skupštinama i punno pratili rad njihov.

U koliko su mi bili pri ruci poslovni redovi raznih kotara i što sam mogao iz novinstva pribriti, rek bi da su se u pretrudbi posebnih nastavnih osnova bavile skupštine Zadra, Spljeta, Makarske-Metkovića, Benkova i Kotara, a ova posljednja raspravila je i o međima i dragi normalne nastavne osnove za ponavljanice (svetačno-nejdneje škole) u onom kotaru. Ponajbolje učiteljske sile pretresale su o preideshama nastavnih osnova, iz čega će zaista školstvo pojedinih kotara crpiti neizmjerne vaspitne koristi.

Pitanjima aktualne naravi posvećen je cijeli niz rasprava, izmed kojih zaslužno je napomenuti sljedeći: 1. „Je li zgodna propisana razdioba školskih satova ili nije? Nije li, kako bi se dala bolje uređiti?“ (Šibenik). 2. „Na koji će način i pučka škola djelovati protiv iseljivanja našeg naroda u tuge krajeve?“ (Spljet). 3. „Kako pučka škola može stati na put opakoj navici kletava i psovanja?“ (Dubrovnik). 4. „Je li samo djelovanje pučke škole dovoljno za pučku prosvjetu?“ (Dubrovnik). 5. „Je li kultura što je u materijalnom? Nije li, što je pučkoj školi u tom pogledu da radi?“ (Spljet). 6. „Učitelj u sadanjem pokretu protiv analfabetizmu?“ (Knin).

Kako se vidi iz ovoga niza pitanja, učiteljstvo je raspravljalo o mnogim važnim temama, koje u današnje doba interesuju ne samo školu i učitelja, nego i svu dobromislenu inteligenciju.

U borbi koja se razvila u pitanju polu i cjelodnevnog poučavanja kod drugih naroda, eto nećamo zaostati zar ni mi, jer pitanje koje je bilo izneseno na šibenskoj skupštini, a o kojemu je zanimivo raspravljao vrijedan učitelj granijske škole Danilo Petranović, mora postati pitanje cijele pokrajine. Ja ga smatram toliko važnim, da mi se čini, da bi veoma korisno bilo, kad bi se dogodišnja pokrajinska konferencija o njemu bavila, pošto je ta skupština za naše učiteljstvo najviši *forum*, gdje šalje one koje sa povjerenjem bira.

Emigracija našega naroda u tuđi i daleki svijet, zahvaća sve to više maha, pa toliki naši nekad veseli komšulici, mnoga sela pojedinih krajeva ostaju bez mlade i radne sile, koja bi imala ova rodnu gradicu obragivati i od zla braniti. Znamenito je dakle pitanje o djelovanju pučke škole protiv iseljivanja, koje je na spljetskoj skupštini riješio nadučitelj iz poljičkih Jesenica Supin.

Bogumrska psovka i kletva zahvaća na žalost sve to više maha, ne samo u gradskom i varoškom, da li i u seoskom pućanstvu, pa se svaki čas čuju od najstarijega do najnejačega, od muška do ženskoga uzasna proklestva i psosti. Pučka škola, koja ima uzvišenu zadaću moralnog odgoja, dužna se je protiv tomu boriti, a kako će to zaizbiti i postići, očitala je u dubrovačkoj konferenciji učiteljica Stipčević.

U ovom vijeću gdje kultura hrli dijametralnim korakom naprvu, i prosvjetljenje našega puika, ako hoćemo da uporedno koracamo sa ostalim kulturim narodima, ima većih iziskivanja. Da li je djelovanje naše pučke škole kadro samo da tim zahtjevima općeg prosvjetljenja udovolji, riješio je takozvan dubrovačkoj skupštini učitelj M. Kusjanović.

Tako reknuć, u svezi sa gorijom raspravom, stala bi ona koju su izveli u spljetskoj konferenciji učitelji Angeleoinović i Sigoreo, a bavi se o tomu, da li je kultura djelovala na čovječanstvo i u moralnom pogledu, kao što je u materijalnom, pa ako nije, što je pučkoj školi u tom pogledu poradi. Baš sada, kad se na raspuću nove i stare škole dižu glasovi *pro* i *contra* našem školstvu, mislim, da

je ova pitanje upravo umjesno bilo, a imena gg. izvjestelja jamče nam da je moralo biti i svestrano riješeno.

Moja je malenkost smatrala, da i pitanje o analfabetizmu, o kojemu se dan danas toliko piše, govori i bori po različitim metodama, spada u teme aktualne naravi, pa ga evo ovdje i napominjem, primjebom da sam o istomu u knjiškoj skupštini imao čast konferirati. — Znamenit je i dopao mi se je poseban zaključak pri razpravi o analfabetizmu prihvaćen, kojim se traži, neka se učiteljima prigodom njihova vojničkog vježbanja povjere vojaci analfabeti, da ih u pisaćanju pouče. Mjesto neprestanog vježbanja u *knist nieder, marsch* i slično, koje po pune četiri sedmice uzalud učitelje ganja, bilo bi poučavanje analfabeta knid i kamo po narod i po vojsku, pa i po sirotu učitelja bolje, a po vojničku četu korisnije jer bi manje vojaka nepismenih bilo. Ne bi služilo drugo već da polovicom kolovoza dovršuju velike vojne vježbe, pa kad početak rujna dolaze učitelji na vojničko izučavanje, mjesto puškom, počnu perom po „cimerima“ analfabeta, koji i tako kasnije velikih vježba ne muštaju, učiti. Do koga je, imao bi se svojski zauzeti, da ovaj zaključak bude ostvaren.

Razprava strogo pedagoško-psihološke ili metodike naravi, bilo je takogjer dosta obragjenih, pa je vrijedno među ostalim napomenuti ove: 1. „Kako je našim školama ispitom individualnih osobina djece i kako bi se imalo postupati, da se taj glavni predmet uzgojnog uspjeha što bolje obradi?“ (Šibenik). 2. „Formalni stupnjevi u pouci i prigovori protiv njima.“ (Zadar). 3. „Preduzimanje odgovornih štiva i njihovo obragivanje na osnovu formalnih stepena, s osobitim obzirom na prilike naših škola.“ (Kotor). 4. „Auktoritet nastavnika s obzirom na didaktičnu i školsku disciplinu (Splet).“ 5. „Kako je učitelj urediti svoje nastavno djelovanje, a da se dječak privikne što samostalijem radu?“ (Kriin). 6. „Kako će učitelj urediti uzgojnu pouku prema sadašnjim prilikama djece ovog kotara, a da uzgojni zadatci pučke škole budu potpuno odgovarao načelu praktičnosti.“ (Šibenik).

DOPISI

Vođice.

U radu vođičkih „otaca“. — Ovih dana obćinsko vijeće imalo sjednicu. Pretrasalo razna pitanja. Najprvo odobrilo „Konačni račun 1905“ sa prećikom u novcu K 14722.11 i u zaostalom porezu K 2000.00. Pri razpustenoj upravi, ostavila u gotovu do 13000 K. Pri zaostalom, neutjeranom porezu viećnik Bonjolo zagovarao: da se posjednik, vinogradar mora oprostiti svakog poreza, jer filoksera svet poharala, uništila. Nada se, da će uprava i vijeće uvažiti tim više, što načelnik za svoj posjed zatražio oprost: pa kad znao za se i svoje vinograde, da će i za svoje ovčice, obćinare. Predlaže prenost, da se između „Eventualija“ iznese i o istomu razpravlja. Načelnik odvrća: da takovo pitanje nije sada na dnevnom redu, da ga iznese u sjednici kada bude pretresanje Proračuna 1907. Zna on šta radi. Pitanje svoje zemljarine uredio, a obćinari neka se misle!

Još se odlučilo provesti diobu „Maloga gaja“ i nekih drugih čestica, te zatražiti dotičnu dozvolu. Ob ovom pitanju lukavo sastavljen zapisnik. Izostavljeno, da Upraviteljstvo predložilo oporezovati svaku diobu sa 50 K. Načelnik natezao: „kako bi bilo korisno provesti diobu, te da se odmjeri prilični (?) porez za pojedinu diobu, koji iznos da se upotrebi za „zvonika“. Viećnik Bonjolo opaža: da se udari porez (K 6) za same troškove, što bi spalo na provedenje diobe, jer da se ne može udariti veliki namet (K 50), pošto da narod ne može plaćati, a za gradnju zvonika neka se drugim načinom pobrine“. Još se viećnik Bognolo tužio: kako pučanstvo seli u tuđinu trbuhom za kruhom, jer ga potreba, nevolja, glad gone; kako će diobe uz bezcienu biti razprodane i postati vlastništvo pojedina, kamatnika, te pri koncu konca Vodiće ostali i bez pašnjaka i bez šume i bez zemlje i bez novaca. Nu ovo ostalo zapisničaru — u peru!

Stoji u zapisniku: da naši „otci“ jednoglasno poprimili postaviti pristojbinu na pregledbu mesa — veliki zub K 2, mali zub par 20 po glavi. Predlog osobiti zagovor posvetio viećnik Srećko Šain: „da je prija bila udarena pristojbina za pregledbu mesa, koja se je kasnije zabolala, s toga da je pravdna stvar udariti iste pristojbine“. Svišan predlog; neumjestan zaključak. Malo razjašnjenja. Obćinsko vijeće ovaj predlog usvojilo li 1901 ili 1902, pa ga u djelo provelo. Sadašnji imenovani načelnik, kao vladin povjerenik, u izborne svrhe samovoljno zaključak, pri svomu nastupu, zabolao. Izbori bili, prošli i zaboravili se. Pristojbinu pregledanja mesa treba utjeravati. Uloženo je utok: da imenovani načelnik Šain naknadi obćini pristojbinu u predmetu pretrpjene štete 1904—1906, jer niti mogao niti

smjelo samovoljno pravomoćni i u djelo provedeni zaključak vieća — bataliti.

Ljudi dobromislići za svoje obćinare podigli glas protiv neurednosti, nepravdama, bezglatju i bezpravlju vladinog povjerenika imenovanog načelnika. Jedni — osobito vlastodržci — nevjerovali, drugi da prećeravaju, a treći izsmjehivali. Zaduža sjednica vieća dala nam — za sad — pravo u pitanju groblja. Pri razpravljanju o povišenju plaće grobaru, ex načelnik razpuštene obćine brat imenovanog načelnika viećnik Srećko Šain tuži se (a stoji u zapisniku): „svakomu poznato grobar služi se sa travom u grobištu i pusta blago, pasti kao da je ono njegova svojina“. Hvala iskrenosti i priznanju, ali sva prilika, grobar pao u nemilost; jasle se spremaju za drugo mezimće.

Zemaljski Odbor svojom odlukom 7. pr. lipnja br. 3270 naložio obćinskom upraviteljstvu bezodvlačno sazvati obćinsko vijeće koje će imati pretraseti i da zaključa:

a) vrhu procjene u novcu odredjenih 5 nadnica: naznačiv iznos nadnice, što će imati da isplać one obitelji koje nisu nadnice izvršili u sjeki „Maloga gaja“.

b) vrhu popisa, što će mu upraviteljstvo podastrieti onih obitelji što imaju pravo da udionstvu u sjeki „Maloga gaja“.

c) shodno odrediti, da se omogućiti jednako udionitovanje i drugima prava imajućim obiteljima u sjeki „Maloga gaja“, kad budu izpunile što će im se još odrediti zaključkom vieća čim isti za legne.

Odluka ne samo što dava uputu, ona peli bez odvlačni saziv, pretresanje i u predmetu zaključak. Nakon 4 mjeseca imenovani načelnik saziva vijeće i dava odluku na prsto pročitati medju „Eventualija“! Viećnik Srećko Šain razumio da he itje tako, pa prisikocio bratu načelniku sa predlogom: „Pošto smatramo da rad obćinskog upraviteljstva u predmetu sasvim je korektan, vijeće potpuno odobrava postupak upraviteljstva“! Komodni zaključak!

Pri koncu sjednice vladina djeća, ko i naša nejaćad, počela dubsti, puštati se. A ete, u što dobrih časa, ako nije proračunano! I opet, on viećnik Srećko Šain stavio prešni predlog: „O odcepiljenju bđlomka Tribunj od tiešanske obćine, a priključenju političkoj obćini Vođice“. Vadimo iz zapisnika. Reče: „1903 Sabor glasovao odcepiljenje i priključenje. Ali gg. viećnici morate znati, da nije koristilo glasovanje tog zakona. Što se ne događa nigdje u ustavnoj državi, to se zbilo u ovoj jednoj Dalmatiji. Naša brižljiva Vlada zadarska (?) popratila je ostavio

rad vladnog tadašnjeg (?) političkog gledišta. Ne mari ona ako Tribunjec umiru bez liečnika, radjaju se djeca bez primalje, putuju do današnjeg siela obćine 13 mjesto 3 kilometra. Ona vidi bolje korist, Tribunjaca od naših zastupnika i od samih Tribunjaca! Jer što oni traže i u čemu gledaju svoju veliku korist, to Vlada neodbrava! Ovakvim postupanjem Vlada je došla u sukob s prestavnim zemlje...“

Za bolju ilustraciju viećnik Srećko Šain morao nauizati i posebice iztaknuti: da se to dogodilo za njegova načelnikovanja; da se ljudi sustava s njim u dogovoru protivili tom odcepiljenju i priključenju jedino radi širenja pravaške misli; da je on prestavnici ma te iste Vlade, po međusobnom dogovoru, svojom odrekom, radi svojih interesa, izručio na milost i nemilost vodom obćinu; da je i u političkima izborima tom istom sistemu, toj istoj Vladi, tim istim ljudima bio pri ruci, kao što su oni i njemu; da se nije niti sada s njima razkristo jer ne može raditi brat; pače, da i dan danas obćina vodića sa načelnikom Šainom uzdrži se jedino bezakonjem i od vladine milosti. Da je on viećnik Srećko Šain, sve ovo priznao, dokazao bi da se pokajao onog gnjusnog orđaštva, pa Hrvati vodički — moguće — bi mu ne samo vjerovali, već ga i primili kao otac... rasipnog sina.

A tako?
Lakrdija čorbe ne začinja!

Opuzo.

(„Ribarska Neretvanska Zadruga“). Na 27 listopada u noći ubili su iz pušaka naši ribari u jezeru zvanu „Modrić“, kod nas još nevijednog sisavca „Morsko tele“ (Foca, Phoca vitulina), koja žive u Baltičkom, sjevernom i sredozemnom moru. Dug je bio 1.40 m, težio je 136 kg.

Ribari su je doveli i predali zadrugi, te pokle su je mnogi razgledali, odpremila ga je u zemaljski muzej u Sarajevo.

Na koji je način zabludio novi gost, te nam došao u posjete, nama je zagonetno, ali svakako je vjerojatno, da je isti hotio pokazat visokoj e. k. pomorskoj vladi u Trstu, da bi Neretva bila veoma prikladna za svakovrstu morskiju ribi i umjetne ribnjake, samo kad bi se za to udesila, a sve to ne iziskiva Bog zna kako ogromnih troškova.

Nisu riedki slućajevi, da se opažaju i love, u nekim jezerima neretvanskim, razni primjerci morskih riba, ali dakako sve u malom broju, jer cijeli lievi kraj ušća Neretve opasan je bedemom, na kojem su jedna vrata i to bezika i uzka.

Po raznim novinama više se je puta pisalo i razlagalo o velikoj potrebi uredjenja jezera i ušća neretvanskog za uzgoj ribe, ali na žalost ne vidi se ništa.

Ista zadruga učinila je predstavku na razna nadležna mjesta, pak sva je prilika da je sve poslo u kos.

Proćno se glas u nekim novinama, da će se zadruga razpustiti, nego na veliku žalost protivnika ne će. Istina je da ne napreduje onako, kako bi morala, ali tomu je uzrok što zadruga vrlo slabo ekonomski tonu.

Nije zadruga kriva što je siromašna, te ne može pravit ćudesa.

Istini na čast, zadruga je primila nješto pripomoći, ali veoma mršave, s kojom je mogla samo njeke malenkosti začepiti.

Dobiva sa svih strana narućaba, ali ne može nipošto udovoljiti, pošto se ne može dovoljno ribe naloviti.

Kako se je više puta kazalo, trebalo bi da e. k. pomorska vlada u Trstu odmah jednim malim gibodermom izdube jezera Neretve i otvori na nasipima nekoliko vrata, kroz koja se vode lakše prodiralo u jezera.

Proćšenju jezera i proćkopim nasipa svrha bi bila, da se riba morska u oćevem dielu namami i osim toga, da bude uvijek neka struja morske vode, koja bi se mješala u tim jezerima. To jedino daje povoda nekim ribama da se u jezera sele.

Dokle se god to ne uredi, ne ima nade, da će se trud „ribarska izplaćivati i da će zadruga napredovati kako bi trebalo.

Mimogred spomenut ćemo, da prirodni položaj jezera neretvanskih odgovara umjetnim kod Chioggie i Fuzine.

Drugi je uzrok i nezdoga za zadrugu, što ribari nemaju gdje zaklonit glavu za rućnih vremena. Na nadležnom mjestu odlučila se bila svota od 4000 K za zgradu, koja se imala sazidat na Galićaku pri ušću Neretve, pak danas rek bi, da su i na to zaboravili. Još se ništa ne pripravlja, a zima se primće.

Razumjeje se samo sobom da zadruga mnogo sredstva treba, da se razvije i uredi po zahtjevima moderne ribarske tehnike, ali sama nije u stanju a sa nadležnih mjesta dolaze samo medena obetavanja

S toga, neka e. k. pomorska vlada u Trstu ozbiljno promisli i čim prije izvede potrebito oko jezera i nasipa, neka sagradi kuću na ušću Neretve za ribare, a zadrugi nek priteće u pomoć obilatijom pripomoći.

VIESTI

Zabava u Sokolu. Na Svesvete naši vriedni diletanti predstavljahu Nusćevu salu u 3 čina „obćan ćovjek“ na potpuno zadovoljstvo ogromnog slušateljstva. Izpunise svi, koji mućki toli ženske dobro svode tloga, na osobiti način iztakose se gospodja Vender, gospodjica Grubišić, pa gg. omiljeli Finćek i J. Baljaks. Komad se je veoma dopao slušateljstvu, jer pun šale, koja je dala povoda neprestanom užitku, pa smo harni gosp. ućit. Novaku na izboru ovakih komada, koji zadovoljavaju i zabavljaju.

Uprkos rućnu vremenu prostrana dvorana našeg „Sokola“ bila je dupkom puna oćmena svijeta, a milo nam je iztaći, da se je odlikovala naša crven kapa na oseb mladeć dićni naši sokolaši. Preporučili bi Upravi „Sokola“ a našim diletantima, da ne žale truda, a ni troška, ter nas po ćešće ovako liepo zabave, jer ovake zabave koli služe užitku, doprinćaju mnogo bućdenju hrvatske sviesti!

„Dalmata“ se u zadnjem broju izpućkarao u u kilometrićnom ćlanku iz našeg Šibenika o demostracijam.

Ćlanak vrvi laćim i netaćnostim, a to je posebna vrhina svih naših taljana, kad ne mogu drugće, onda udare u žice laći i denuncije.

U cijelom ćlanku hoće, da prikaću, kao, da se demostacije bijahu organizirane, i da su prevrćile granice pristojnosti i civilizacije. Doćim stoji obratno: demostacije bijahu dostojanstvene, i bijahu takove, da zastrašite ne samo kapelnicke neg i glazbare, a i glasovite Dr. Pini i Caće koji m o r a d o š e udovoljiti zahtjevu hrvata i ustavit udaranje glazbe, a ne jer kapelnicu p o z l i l o.

Kao što rekoh ćlanak se odlikuje „u izvrcanju“ i laćim, ali „kulmen“ je dostigao u tom, kad veli, da su demostracijam ućestvovali i sudbeni prislućnici, koji se mirno ćetahu i kao Hrvati mislim ućivahu u tom što im se vraća milo za drago. Glasoviti do-

pisnik papirnatoć „Dalmate“ bezoćno laće, kad veli, da je tu bio i prislućnik B. Stambuk kog tu ni bilo nije, pa mislim dostatan je ovaj fakt, da utjeras u lać dopisnika, i rećeć mu: u kut kukavće koji se slućiće onako podlim denuncijam, da naskoći ćinovniku.

Mi Hrvati ne ćemo vas slediti; nije nam u krvi, jer smo rasa odviše plemenita, a i tako smo visoko dosegli sa svim onim što svakom ćovjeku potrebito, da bude ćlan ljudskog društva, u ćem naši taljanaši zaostaju pa ne ćemo, da denunciramo neke taljanaske ćinovnike koji su stupovi Dalmatovaca i kola oko koje se okupljaju.

Zali dopisnik za mirom, koji je za neko doba našim Šibenikom vladao, a pitamo, tko je mir porećio? Vi u Zadru i na Rieci, pa eto bezobrazni hoćete da budete i ovdje ali mi inaće mirni ne dopućtamo više vriedjanja!

Nesretne krćme! Na Svesvete u Mandalini kod Šibenika na večer u 8^{1/2} Bare Despot Matin izpialo je iz dvoćevike u Vicu Arasa, mladić od 21 god, i usmrćio ga na hip.

Krćme u koćim se igra po ćieli ćan i noć bijahu povod ovom ćalostnom događaju.

Mislim da bi poglavar Madirazza bio dućan biti puno škrt sa podćeljavanjem dozvola za otvor krćama, jer bi tim mnogo i mnogo koristio brićnom narodu.

Ali da! Madirazzi je, do progaganja hrvata i do toga da isti neobuju „Hrvatske tiskare“ koja je neobhodno potrebita, i koja će slućiti samo prosvjetljivanju ovog zapućtenog naroda. On te neće, a krćama da. Ćalostno!

Iz Proćarskog nam se tuće na samovoljno pounaćanje ovog povrćtanog opraćmaka i novoimenovanog glavara. Ovaj kao zao sluga goreć gospodara, prometno se u zadnje doba u pravog despota, pa svakome dodijava. U pućanstvu to izazivlje opravdano nezadovoljstvo, koje raste od dana na dan. Tuće seljana na nadležne vlasti ne pomauć nit najmanje. Kao da sve to nije doća, taj glavlar kao za inaće prodaje u svom dućanu taljianski papir za pućenje, a ne će biti nikakvo ćudo, ako do mala stane prodavati i „Leghine“ žigice. Ovako je, kad cigana za pane carstvo!

Ćujna kišljiva vremena uszliečila su za nećidjanjem liepim dnevima. Pravo jesenskog tmurno doba.

Pozrtvovnim zauzimanjem vć. ot. Metoda Mirića, gvarđijana ovdjećske dominikanskog manastira, dovrćene su popravne radnje u unutraćnosti crkve sv. Dinka u Docu. Cielo to crkve bilo je uzdignuto za 70 cm. Nutarnje lice crkve gotovo je preobrazeno. Po liepome stilu i po krasnoj izvedbi radnja to je sada jedna od najliepših crkava u Šibeniku. — Izvanjska radnja i bać dogradnja zvonika zakrćila je s nedostatka novćanih sredstava. Nadat se je, da će vć. ot. Mirić poći svetho za rukom privedi i to kraju uz pripomoć svih onih, kojima stoji na srecu vidjet dovrćenu ovu crkvu.

Našim predbrojnicima. Dogodi se ćesto, da iznenada primimo koji broj našeg lista nazad, a na dotićećoj fašici ili ne bude ništa naznaćeno ili pak najviše rieći: ne prima se. — To bismo još shvatili u početku predbrojbe, ali da nam jedan predbrojnik odbije list poslie 6, 8, 10 i više mjeseci bez navedbe razloga, to ne može uvijek biti. Valja da ih ima po postarskim urećima, koji nam te neprićle prave. Molimo naće ćien predbrojnika da se, — u slaćaju da bi odbili list, — na fašici ćitljivo podpišu, a drućtva da to potvrde i svojim pečatom. Tad ne će biti sumnje. Inaće mi ćemo sliedi slati redovito list.

Zahvala. Naše uređništvo primilo je od jugoslovenskog akademskog drućtva „Sloga“ u Ljubna, sledieć zahvalu:

Zahvaljujemo se najtrćplje na dobroti, koju ste nam iskazali, šaljućaci nam Vać ej. list badava, i osvjedoćeni smo, da nas i u buduće ne ćete za boraviti.

Ujedno Vas umoljavamo, da izvolite u Vać ej. list oglastiti odbor drućtva, izabran na glavnoj sjednici dne 20. ov. mjeseca:

Andjeo Kućan, predsjednik; Ivan Turina, I. tajnik; Ivan Persogiv, II. tajnik; Milorad Lazarević, blagajnik; Marko Jordanov i Jakov Kućan revizori.

Doseljeni taljanci dobili su u zadnje doba svi bez razlike dozvolu za noćnju orućja, pa ih je preko bieła dana vidjeti kako se gradom bane noseći dozvolu u lov i iz lova. Nasprotn naš ćovjek zapitao ih dozvolu za noćnju orućja, ne može je nikako doćiliti. Bez komenta.

Nova tvornica vapna. Gosp. P. I. Cvitićević u Korući javlja da je zapoćeo razprodaju vapna, koje proizvadjaju njegova nova tvornica posve modernog sustava na otoku Vrniku. Vapno je od najbolje vrsti, te maksimalnog sadrćaja ćistog vapnenoć kisa (C a O) što je priznato i od e. k. kemićno-gospodarsvene postaje u Spletju.

Preporučamo ovo domaće poduzćeće.

